

Drinking Responsibly –

יין פוטר כל מיני משקין

מראה מקומות – Source Sheets

Dedicated in memory of - לעילוי נשמת :

הרב נחמן ב"ר שלמה זלמן קליין ז"ל

Rabbi Nachman Klein z"l

Compiled By:

Rabbi Yitzchak Kowalsky

יום אי לפרשת ויגש תשע"ז

1. גמ' מס' ברכות דף מא: - מב. עם תוס' -

והוא שיש להחזיקו ויש לו שני מקומות
הרכה. ופי' רש"י אפי' אם אכל מהן
אחר בהמ"ו קאמר ולא נהירא חדא
דאמרי' לעיל כל שיש בו מחמשת
המינין לריך ברכה מעין שלש ועוד
אמאי קאמר כיסנין לימא נמי אורי
ודותן ע"כ לריך לפרש דמיירי בתוך
הסעודה קודם בהמ"ו דמיירי בה
וה"ק חוץ מן הפת הבאה כיסנין
בתוך הסעודה קודם בהמ"ו דאין
טעון ברכה לאחריו דפטור ליה בהמ"ו
אפי' לרב ששת משום דהוי דבר מועט
אבל בלא סעודה אף לאחריו לריך
לכרך מעין ג' ברכות ולהכי לא נקט
פת אורי ודוחן שיהי אפילו בלא
סעודה נמי אין לריכין ברכה מעין ג'
לאחריו: לא קי"ל כרב ששת אלא כרב
הונא ורב נחמן דאין הלכה כסיד
במקום רבים. ה"ג: [ו"ן פוסק כ'
מיני משקיף. ולכאורה מיירי בין
בלא סעודה דאי נהדי פת מיסוק ליה
דפטור ליה פת דאפי' יין נמי רצה
לומר הפסד בסמוך דפטור אי לאו
טעמא דקובע ברכה לעלמו אלא
מיירי בלא סעודה ואפי' יין פוטור
ולית הלכתא כוותיה שהרי מפס
פוטרת אין הלכה כמותו אלא כפסק
רב פפא א"כ גם מהא דקאמר יין
פוטור וכו' לית הלכתא כוותיה]
הלכתא דברים הבאים בתוך
הסעודה

י"ג בסעודה איתו לקמיהו המרי וכו'
שקל רב המנונא בריך אתמרי ברישא אמר
ליה רב חסדא לא סבירא ליה מר להא דאמר
רב יוסף ואיתימא ר' יצחק כל המוקדם בפסוק
זה קודם לברכה אמר ליה זזה שני לארץ וזה
חמישי לארץ אמר ליה מאן יהיב לן נגרי
דפרזלא ונשמעינך: [איתמר הביאו לפניהם
תאנים וענבים בתוך הסעודה אמר רב הונא
טעונים ברכה לפניהם ואין טעונים ברכה
לאחריהם וכן אמר רב נחמן טעונים ברכה
לפניהם ואין טעונים ברכה לאחריהם ורב
ששת אמר טעונין ברכה בין לפנייהם בין
לאחרייהם שאין לך דבר שטעון ברכה לפניו
ואין טעון ברכה לאחריו אלא פת הבאה
בכסנין בלבד ופליגא דר' חייא דא"ר חייא
פת פוטרת כל מיני מאכל ויין פוטור כל מיני
משקים] אמר רב פפא יהלכתא דברים הבאים
מחמת הסעודה בתוך הסעודה אין טעונים
ברכה לא לפנייהם ולא לאחרייהם ושלא
מחמת הסעודה בתוך הסעודה טעונים
ברכה לפנייהם ואין טעונים ברכה לאחרייהם
לאחר הסעודה טעונים ברכה בין לפנייהם
בין לאחרייהם שאלו את בן זומא מפני מה
אמרו דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך
הסעודה אינם טעונים ברכה לא לפנייהם
ולא לאחרייהם אמר להם הואיל ופת
פוטרתן אי הכי יין נמי נפטריה פת ישאני יין

והלך אחרך תמיד: כיצד לפנייהם
האנים וענבים בסוך הסעודה. ולא
ללפת את הפת דא"כ הווי להו טפלה
ואין חולק בדבר שאין טעון ברכה
לא לפניו ולא לאחריו אלא לפעמים
שבה למתק את פיו בתוך הסעודה
כפירוש: מנרך לפנייהם. ללאו טפלה
נינהו: ולא לאחרייהם. דבהמ"ו
פוטרתן: בין לפנייהם בין לאחרייהם.
דלא פטר אלא מידי דיון והני לא
זייני: פס הבאה בכסנין. לאחר
אכילה ובהמ"ו היו רגילים להביא
כיסנין והן קליות לפי שיפין ללב
כדאמרי' בעלמא (שיריון טו:) הני
כיסני דמעלו לליבא ומביאין עמהן פת
שגלושה עם תבלין כעין אוכליא"ש
שלנו יש שעושין אותן כמין כפורים
ואילנות ואוכלין מהן דבר מועט.
ומתוך שנותנים בה תבלין הרכה
ואגחים ושקדים ומאכלה מועט לא
הטעיטה ברכה מעין ג' מידי דהוה
אפת אורי ודוחן דאמרינן בפרקין
(דף ל:) בתחלה בורא מיני מנוטת
ולכסוף ולא כלום: פס פוטרת.
בין לפנייהם בין לאחרייהם: דברים
הבאים מחמת הסעודה. ללפת כהן
את הפת: אין טעונין ברכה. דהווי
להו טפלה הלכך כל מידי בין מוון
בין פירות שהביאו ללפתן אין בו
ברכה לא לפניו ולא לאחריו: שלא

ה דגורם ברכה לעלמו. בכמה מקומות הוא בא ומברכין עליו ואפי' ש
שלא היו לריכין לשתייהו: רב הונא אכל תליסר ריפסי. מפס הבאה
בכסנין ולא בריך אחריו: אמר רב נחמן עדי כפנא גרסי: עדי. אלו.
כלומר אלו לרעבון נאכלו ואכילה מרובה כו לא נפטרת מברכה אלא
כל שאחרים קובעין אכילתן בכך
טעון בהמ"ו כן פירש רב האי.
ה דגורם ברכה לעצמו רב הונא אכל תליסר

2. רא"ש שם -

כו **אתמר** הביאו לפניו תאנים וענבים בתוך הסעודה אמר רב [הונא] טעונין ברכה לפנייהם ואין טעונים ברכה לאחרייהם וכן אמר רב נחמן ורב ששת אמר טעונין ברכה בין לפנייהם בין לאחרייהם שאין לך דבר שטעון ברכה לפניו ואין טעון ברכה לאחריו אלא [מ] פת הבאה כיסנין בלבד [נ] ופליגא דרבי חייא דאמר רבי חייא פת פוטרת כל מיני מאכל [ס] ויין פוטור כל מיני משקה ואף על גב דפליגא עליה בפת בין ליכא דפליג עליה והלכתא כוותיה ציין] אמר רב פפא הלכתא דברים הבאים מחמת הסעודה בתוך

3. תלמידי רבנו יונה שם –

לפני אמת הוא כמו שיתברר במתני' דניכך על היין שלפני המזון וכו': [פליגא דרבי חייא דאמר פת פוטרת כל מיני מאכל ויין פוטרת כל מיני משקין אע"פ שהאמוראים ודא אינם חולקין עם המתאים בא להשמיענו כאן שאינם סוברים דברי רבי חייא בזה והסת אינה פוטרת כל מיני מאכל דמזינן הכא שניכך לנכך לפניו בפת הנא בכסנין אבל כמה שאמר יין פוטרת כל מיני משקין לא נדחו דברי ר' חייא וכיון שניכך על היין אפילו שותה כמה משקין אחרים א"ל לחזור ולנכך עליהם דברכת היין פוטרת לפנייהם ולאחריהם] אמר רב פפא הלכתא

4. שו"ע או"ח סי' קעד' סעי' ב' –

ב ב יין פוטרת כל מיני (ב) משקין: הגה (ב) אפילו מברכה לאשונה (הרי"י פרק ביצד מברכין ובי"ב בשם הפוסקים):

5. ערוך השלחן שם –

ג ודע שלא מצאתי ברמב"ם ובסור דין זה דין פוטרת כל מיני משקים ולא ידעתי למה והרי נמ' מפורשת היא בברכות (מ"א:) ובחולין (ק"א:): ורק רבינו הב"י כתב דין זה בסעיף ב' וגם הרא"ש פסק כן בפ"ו (סי' כ"ז) וכן תר"י פסקו שם כן ונ"ל דלפי סוגית הש"ס אין הלכה כן והבי איתא שם איתמר הביאו לפנייהם תאנים וענבים בתוך הסעודה אמר רב הונא מברך לפנייהם וכו' ופליגא דר' חייא דאמר ר"ח פת פוטרת וכו' ויין פוטרת ע"ש ואנן קי"ל כרב הונא וממילא דלית הלכתא בר"ח אך הרא"ש ותר"י כתבו שם דנהי דבפת לית הלכתא כוותיה דר"ח אבל ביין הלכה כמותו ע"ש והרמב"ם והסור לא ס"ל כן ובאמת לא אבין דעת הרא"ש ותר"י דהרי כמו שאין הפת פוטרת תאנים וענבים מפני שאינן מעניין הסעודה כמו כן פשיטא ששארי המשקין אינן מעניין היין ולמה יפטר אותם לדירן דלא קי"ל כר' חייא בפת וצ"ל דהרא"ש ותר"י סברי דיותר יש קירוב שארי משקין ליין ממה שיש קירוב תאנים וענבים לפת וגם מדברי הרי"ף נראה דלא ס"ל כן שהרי כתב ופליגא דר"ח וכו' ואי ס"ד דביין פסק כמותו ה"ל לבאר אלא וודאי דרהאו מהלכה ובע"כ צ"ל כן דאל"כ למה כתב כלל הך ופליגא דר"ח דאי לעניין תאנים וענבים הא הביא דברי רב הונא אלא וודאי בשביל יין כתב כן כלומר דגם בזה לא קי"ל כר"ח ולפ"ו הוה ספיקא דדינא אך ממילא הולכין להקל בספק דרבנן והבה"ג קבעה להלכה ע"ש בפ"ו וכן פסק באור זרוע הגדול (סי' קנ"ה) אך רבותינו בעלי התוס' כתבו שם דגם מיין לית הלכתא כר"ח ע"ש (ויש להסתפק אם גם השומעים ברכת צפה"ג וינאו בברכתו אם גם בהם פוסק כל מיני משקים מברכה כאלא שתאו מכוס של ברכה ועתו"ם ססח"ס ק"י ד"ה ור"י):

6. שו"ת עולת יצחק ח"ב סי' קנו סוף ס"ק ג' –

המנהג לברך, ואין ספק מוציא מידי ודאי. [קרוך לנדון דידן, הוא עניין מה שנקבעה הלכה ונהוג עלמא שהיין פוטר כל מיני משקין, אעפ"י שיחכן שהוא מפני שלא הרגישו בשיטת הרמב"ם בזה דסבירא ליה דאינו פוטר, עיין פסקי מהרי"ץ הלכות דברים הנהגים בסעודה סעיף ו' ובארות יצחק סק"ח, ולא ידוע לנו אם גם מנהג קדמונינו כן היה. ועכ"פ מתוך ספק אי אפשר לערער על הידוע והמקובל כפי הכרעת מרן השלחן ערוך גברא דמריה סייעיה.] וע"ע לעיל סימן מ"ו אות ג' ד"ה ומצד:

7. הרי קדם ח"א – עובדות והנהגות עמ' שמח' –

בחזו"מ פסח תשנ"ג נכנסתי אני וביתי לביתו של הגרשז"א זצ"ל, לקבל פני רבינו ברגל, והוציאו לכבודי אגוזים ויין של מיץ ענבים, ודברנו קצת בלימוד בענין חזרה בברכה תוכ"ד איך זה מועיל, ואז עזב את החדר בשביל איזה ענין, ובו בפרק נכנס הגרי"ש אלישיב שליט"א לבקר את מחותנו הגרש"ז ברגל, והתחלתי לדבר אתו בענין שמחת יו"ט, ופתאום הצביע לעבר המיץ ענבים, ואמר: "נישט מיט דאס" [לא עם זה מקיימים מצות שמחת יו"ט] - ואיני יודע אם הגרש"ז זצ"ל חלק עליו בזה.

8. שיעורי מרן הגרי"ש אלישיב עמ"ס ברכות שם –

<p>ש: הלבוש (קע"ד, ד') מבאר הטעם שיין פוטר שאר מיני משקין "הואיל ומתוך חשיבותו קובע לו ברכה בפ"ע כל שאר משקין טפלין הם אצלו ויוצאין בברכתו" והרי מיץ ענבים ג"כ "קובע לו ברכה בפ"ע" שמברכים עליו בפה"ג, ולפ"ז צריך לפטור שאר משקין.</p> <p>ת: אינו פוטר, מפני שאין לו חשיבות. ומה שמברכים עליו ברכה בפ"ע, זהו מפני שהכלילוהו בכללות ברכת היין^{קצ"ז}. אבל בעצמו אין לו חשיבות יין. דוקא לענין ברכה די במה שיש לו בכללות דין יין, אבל לפטור שאר המשקין צריך שהוא בעצמו תהיה לו חשיבות יין. ומיץ ענבים אין לו בעצמו חשיבות^{קצ"ז}.</p>	<p>דעת רבינו שליט"א: הדין (קע"ד, ב') יין פוטר כל מיני משקים" כתבו הראשונים (תוס' ורא"ש) "לפי שעיקר משקה הוא והוא ראש לכל מיני משקין". זהו דוקא יין שיש לו מעלה שמשמח אלוקים ואנשים (ברכות ל"ה, ב'), וזו חשיבותו, והשאר טפלים אליו. אבל מיץ ענבים אינו משמח לא אלוקים - אינו כשר לנסכים, ולא אנשים - שהרי אינו משכר. אין לו חשיבות ולכן אינו פוטר שאר משקין שאינן טפלים אליו.</p> <p>ואמר רבינו שאין זה דבר מוחלט, אך ראוי שלא להכנס לזה! כי מסתבר כן שאינו פוטר שאר המשקים. ולכן (לאחר ששה מיץ ענבים ובא לשתות שאר משקים) יראה לפטור ברכת שהכל (של שאר המשקים) במאכל שברכתו שהכל. והיו פעמים שאמר רבינו שאין ספק בזה שמיץ ענבים אינו פוטר שאר משקין.</p>
---	--

9. הליכות שלמה – פסח פ"ט הע' 78 –

(להגרמ"ח שמרכר שליט"א) ט"ז ק"ו ה"א שכן הוא נהג...
 [וכן לענין מצות שמחת יום טוב היתה דעת רבנו דסגי במיץ ענבים, והשיב לשואל דלא מצינו שהשמחה ביין היא ע"י זה שראוי לשכרות דוקא שהרי גם ע"י אכילת בשר מקיים מצות שמחה אף דאין זה שייך לסוג שמחה של שכרות כלל וה"ה מיץ ענבים (ורק בפורים פשוט דלא סגי במיץ ענבים, שהרי אינו משתכר. וכן לענין נשיאת כפים השיב רבנו לשואל שאם שתה מיץ ענבים רשאי לישא אח"כ את כפיו. ועיין מ"ב סי' קכ"ח סוף ס"ק קמ"א לענין יין מגתו). וכן לענין דינא דיין פוטר שאר משקין דין מיץ ענבים כיון. וכמו כן להסוברים דסגי ברביעית יין להחשב קידוש במקום סעודה, ה"ה מיץ ענבים, גם הוא סעיד כמו יין. אולם מי שאפשר לו ודאי ראוי שיקיים מצוות קידוש וארבע כוסות ושמחת יו"ט בהידור ביין גמור] רשימות וכתבי תלמידים. ובע"פ הוסיף רבנו דאף דבמנחת שלמה קמא סי' ד' (אות

10. משנה ברורה ס"י קעד' ס"ק ג' בא"ד ושעה"צ שם –

השתיה. ולכתחלה טוב יותר לעולם (ס) שיהיו שאר המשקין לפניו בעת ברכתו על היין. [ודע, שאם קדש על היין והוציא אחרים בברכתו, אם לא טעמו מכוס של קדוש ורוצים לשתות שארי משקין, אף שהיו לפניהם בשעה שברך על היין (ט) צריכים לברך על המשקין, כי הטעם שיין פוטר הוא משום שכל המשקים טפלים לו, וכשאינו שותה לא שיך טעם זה. ועין בבאור הלכה מה שכתבנו עוד בענין זה:] (ד) אפלו מברכה ראשונה. ועין לקמן סימן רח סעיף

עין בחיי אדם: (ט) בן מתבאר מדברי הדרף החיים בהלכות קדוש, ע"ש ופשוט, ומשמע מנה דאם טעמו אפלו מקצת בעלמא שוב אינם צריכים לברך על המשקין שאחריו. ועין בבאור הלכה דיש לפקפק בדין זה הרבה:]

11. באור הלכה שם ד"ה יין וכו' בא"ד –

לפניו בשעת ברכה. [מכל מקום נראה דאין להקל רק בששתה על-כל-פנים כמלא לגמיו, שהוא שעור חשוב דמיתבא דעתה, דגם לענין קדוש כמה גדולי ראשונים סוכרין דאינו יוצא בפחות ממלא לגמיו, כמבאר בסימן רעא סעיף יד בבאור הלכה, עין שם, ואף שאנו מקלין בדיעבד וסוכרין דשתית כלם מצטרף למלא לגמיו, הינו רק לענין לצאת ידי מצות קדוש, אבל לא דלהוי זה הטעימת-משהו שעור חשוב שיהיו כל המשקין ששותה אחריו טפלין לו. והנה מדברי הדרף החיים שהעמקתי דבריו במשנה ברורה [לענין המסבין שלא טעמו מן הפוס, שצריכין לברך על המשקה ששותין] מוכח דעתו דסבירא לה דאפלו בטעימת כל-שהוא מן היין סגי לפטר על-ידי-זה שאר המשקין, ומכל מקום לדינא צריך עיון וכנ"ל, ונכון לכתחלה שמי שירצה לפטר שאר המשקין ישתה על-כל-פנים מלא לגמיו [ובלאו הכי יש לזהר בזה, כמו שכתוב בסימן רעא סעיף יד]; ואם לא שתה מלא לגמיו, יבקש לאחד שלא טעם כלל מן הפוס שיפטרנו בברכה על המשקין, או שיברך על מעט צוקע"ר לפטר המשקין:] * לפני המזון. רוצה לומר, סמוך

יב. שא"ה. האם מברכים על אכילת גלידה בתוך הסעודה.

תשובה. גלידה שיש בה חלב, וכן גלידה הנעשית מקצפת ביצים, מברכים עליהם בתוך הסעודה, אבל גלידה שנעשתה מנוזלים לא חלביים אין מברכין עליה בתוך הסעודה.

הקפאה, לפי שלא יקפאו באמת, ומשקה יחשב, ואפילו בעת ההקפאה, ע"ש, וראה עוד בשו"ת מטה יוסף ח"ב סימן י"ח, ע"ש, ויש ללמוד מדין טומאת אוכלין אף לענין ברכות שדינם כמשקין, וראה במג"א בסימן קנ"ח ס"ק ז' שלמד כן גם לענין טיבולו במשקה, ע"ש, ולכן אין לברך בתוך הסעודה אלא על גלידה חלבית בלבד. וראה עוד מה שיתבאר בזה להלן בפרק י"ד בבאורים לתשובה י"ח, ע"ש.

וכל מה שנתבאר שגלידה, והוא הדין ארטיק, שאין בהם חלב דינם כמשקין, היינו בגלילות המצויות כיום, שרובם משקין, אלא שמוסיפים בהם כמה חומרים, אבל יש העושים גלילות ע"י שמקציפים ביצים ומוסיפים מעט חומרים, והם אוכל גמור, וודאי שדינם כאוכל, ומברכים עליהם בתוך הסעודה, כיון שבאים לקינוח.

והוא הדין למביאים נחל קרוש (ג'לי) לקינוח, שדינו כאוכל, כיון שאינו מפשר כגלידה, ומברך עליו בסוף הסעודה. וראה להלן בפרק י"ד תשובה י"ח מה שנתבאר לענין ברכה אחרונה על גלידה, ע"ש.

יב. הדבר פשוט שאוכלין הבאים בסעודה שלא מחמת הסעודה אלא לקינוח מברכים עליהם לפנייהם, כמבואר בשו"ע בסימן קע"ז סעיף א', אבל משקין הבאים בסעודה אין מברכים עליהם, חוץ מן היין, וכמ"ש מרן בסתם בסימן קע"ד סעיף ז', ע"ש. ונראה שגלידה חלבית דינה כאוכל, וכיון שבאה לקינוח מברכים עליה, אבל שאר גלילות שעשויות ממשקין אחרים, דינם כמשקה ואין מברכין עליהם, שיש ללמוד דין זה מדברי הרמב"ם בפרק ט' מהלכות טומאת אוכלין הלכה א', השמן או הדבש שנטמאו ואח"כ קרשו ואח"כ נימוחו, הרי הן ראשון לטומאה לעולם, מפני שהן כמשקין, ואעפ"י שקפאו אחר שנטמאו. וכתב עוד בהלכה ב', הרוטב והגריסין והחלב שקרשו, הרי הן כאוכלין וצריכין מחשבה. מוכח שחלב שקרש דינו כאוכל, ושאר משקין כמו שמן ודבש שקרשו דינם כמשקין, וע"ש בכס"מ שכתב שדינם כמשקין אפילו בשעה שקפואים, ושכן מפורש בפירוש המשנה להרמב"ם, ומטעם שהקפאתם אינה

13. שיעורי מרן הגרי"ש עמ"ס ברכות שם –

<p>ש: סוכריה או שוקולד האם דינו כאכילה או כשתיה, לגבי יין פוטר כל מיני משקין, וכן לגבי שיעור ביום כיפור.</p> <p>ת: כשמוצץ סוכריה יש לזה דין משקה, בזמן שיורד לגרון או למעיים זה כבר נוזלים. משא"כ כשלועס שוקולד. והכלל בזה הוא: כל שאכילתו דרך לעיסה דינו כמאכל ואינו נפטר בברכת היין, וכל שהוא מציצה דינו כמשקה.</p> <p>ש: יין פוטר את זה?</p> <p>ת: כן.</p> <p>ש: מה דין לֶבֶן, מאכל או משקה.</p> <p>ת: לֶבֶן הוא בודאי משקה, שהרי הוא נשפך כמים.</p>	<p>ש: גלידה האם נפטר בברכת היין, כדין כל משקין.</p> <p>ת: תלוי איך אוכלה. אם לועס יש לזה דין אוכל ולא נפטר, אך אם ממיס אותה בפיו, ה"ה משקה ונפטר בברכת היין.</p> <p>וביאר רבינו: גלידה דינה כמאכל ולא כמשקה כמו שכתבו תוס' (יומא ע"ו, ב' ד"ה גמר בסה"ד) דיין קרוש, יש לו דין אכילה ולא שתיה. אולם נראה פשוט דדוקא כשלועסו, אבל כשממיס אותו חוזר הוא להיות משקה.</p> <p>וכך הוא גם דין הגלידה: בהיותה קפואה היא כמאכל, ואם לועס אותה אינה נפטרת בברכת היין. אבל אם ממיס אותה בפה, יש לה דיני משקה"א, ולכן היא נפטרת בברכת היין ככל מיני משקים.</p>
---	---